

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an 20 coroane.
Pe jumătate de an 10 coroane.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada Deák Ferenc Nrul 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Dați-ne lectură bună.

Partea cea mai slabă a literaturii române e literatura pentru tinerime. Într'adevăr omul ajunge în încurcătură, când băiatul sau fetița, care începe a îndrăgi cetitul, îl roagă a-i da o carte frumoasă. Și când e sufletul omului mai simțitor ca atunci, când primește primele impresii, în vârsta nevinovatei copilării, pe cari le păstrează vieața întreagă.

Am cetit multe perle a literaturii românești și celei universale, dar nici una nu mi-s'a fixat în memorie ca cele cetite în copilărie. De câte ori n'am plâns de soarta tristă alui Constantin Brâncoveanu, care a trebuit să vadă moartea crâncenă a fiilor săi, m'a atins tăria cu care ținea la legea sa și legea mea îmi devenea îndoit scumpă și sufletul mi-se răsvrătea în contra tiranilor Turci.

Am găsit apoi un foileton în „Gazeta Transilvaniei”, pe care nu pot să-l uit niciodată. Eră o bucată de nemuritorul Zola, intitulată mi-se pare: „Moartea mea”. Eram prea tânăr pentru a o înțelege bine. Dar aceea am înțeles, că Eul acela, care povestea întâmplarea sa, s'a trezit din somn fără puțința de a se mișca. Voiă să strige, dar limba îi eră legată. Inima nu-i mai bătea, nici răsuflarea nu i-se mai simțea și totuși nu eră mort. Nu înțelegeam bucuria femeii, când l-a aflat mort, numai aceea mă pătrundea, că el cu ochii întredeschiși vedeă toate celea; de auzit asemenea și nu putea da nici un semn de vieață. Să audă cu urechile lui, cum în odaia vecină ciocănesc pe sicriul, care i-se pregăteă. Femeia acum în fața lumii dă pe desperata, se vaită, se aruncă asupra lui, iar el ce bucuros s'ar fi apucat cu mâinile de părul ei s'o scuture, dar nu putea nimic. Tot mai aveă încă nădejde, că se va trezi din amorțeală. Dar apoi când l-au așezat în sicriu? Simțeam toată neputința, acum nu mai eră povestirea lui, ci eu o trăiam aievea. Cum s'ar fi ridicat el din sicriu, să strige: „Oameni buni! fie-vă milă de mine, nu mă îngropați de viu, ci vedeți, că nu-s mort”. Mă treceau fiori, când descria, cum țintuiau coperișul sicriului și cum cădeau bulgării peste coșciug, când s'a astupat mormântul. Vedeam sângele ce-i curge din mâni. Un cui n'a fost bine bătut și acela i-a fost scăparea... Il vedeam, cum scurmă pământul, ca spărgând pările subțire să iasă în mormântul gol de alături. Mi-a căzut o piatră de pe inimă, când l-am simțit răsuflând aerul proaspăt de afară.

S'a strecurat ca o stafie pe lângă casa păzitorului de cimitir. Ajungând acasă a privit prin fereastă cum conversă soția sa cu un domn străin, a plecat apoi departe, ca nime să nu-i știe de nume.

Impresia ce a făcut-o această novelă asupra mea ca băiat tânăr, a fost de tot puternică. Noaptea când mă trezeam din somn, primul gând îmi eră, a mă mișca, spre a mă convinge, că nu cad și eu într'o moarte aparentă. Eram desperat, când în vis sau în urma somnului, nu-mi reușea mișcarea. Mă cuprindea un sentiment de mulțămire, când clăteam degetele.

Nu piese de Zola sau de alți autori s'gduitori de nervi cer pe seama tinerimei. Prin aceasta voiesc numai, să arat, cât de mare importanță e, că ce fel de operă se imprimă în sufletul copilului, cari idei și sentimente să-l urmărească o vieață întreagă. Simțesc adânc lipsa cărților pentru tinerime. Aceasta însă nu înseamnă, să scriem cu orice preț pentru tinerime, căci numai ce ese din suflet, din adâncul inimii, numai aceea găsește calea către inimă. Ar fi un lucru forțat și scrisul nostru ar suna, ca coarda unui instrument atins de mâni nechemate. E un lucru greu și se cere o măiestrie mare, a scrie pentru tinerime. Și scriitorul la alcătuirea unei opere de artă nu poate lua măsură, ca ciubotarul de pe picioarele clienților săi.

Așadar va zice cineva o chemare fără de rost! Omul acesta cere și îndeamnă a alcătui cărți pe seama tinerimii, apoi tot el zice, să nu scriem pe seama tinerimei. Da! cei aleși să scrie din îndemnul sufletului și după atragerea proprie, iar noi ceialalți vom culege și vom alege din scrisul lor ce ne va plăcea. Ne mândrim cu o literatură tânără, în care nesmintit se află multe lucruri frumoase și pentru tinerime. Oameni chemați adunați-le cum adună albina harnică sucule de prin florile ce împodobesc câmpul. Adunați-le de prin operele autorilor noștri cei mari și iar cei chemați dați tot sprijinul ca o sumă de cărticele, să vadă lumina tiparului. Prin trezirea gustului de cetit la tinerime se va formă garda publicului cetitor de mâne.

Foarte mult ar contribui la trezirea interesului față de astfel de cărticele, pe lângă înfățișarea plăcută și prevederea lor cu ilustrațiuni frumoase, care lucru în zilele de azi drept că întimpină greutăți.

Azi când interesul față de carte se trezește la toate popoarele, lectura poporului nostru se măginește așazicând la călindare și o câteva cărți de rugăciuni. Drept că se cere mare pricepere la alcă-

tuirea unui călindar și e grea sarcină pentru umerii unui om cu multe alte ocupațiuni, fără un număr de colaboratori desintereșați. Suntem un popor cu două culturi, avem o clasă intelectuală destul de inteligentă și apoi masa poporului. La alte popoare între împrejurări mai prielnice fiecare își găsește călindarul său. La noi însă călindarul trebuie să corăspundă la toți, astfel ajungem acolo, că pe lângă toată bunăvoința, nu ni-se poate oferi un călindar, care să fie o adevărată plăcere pentru cetitori.

Intocmai cum un singur om e prea puțin pe lângă alte multe ocupațiuni, pentru a ne da un călindar, cu care să ne putem mândri, tot așa s'ar cere o pleiadă de bărbați devotați pentru o foaie culturală pentru popor. Nu politica uricioasă, care desgustă pe om, ci educația culturală, morală-religioasă a poporului nostru să fie îmbrățișată de această publicație. Într'o limbă înțeleasă de toți să se scrie întâmplările însemnate ale timpului, povestiri glumețe, cari să înveselească pe cetitori, căci veselia atrage omul să-și mai uite năcazul și istorioare religioase. Doamne ferește însă de tendințe pronunțate de a moraliza. Decât zece articoli tendențioși, mai bine o piesă dintr'un autor bun. Să fiu bine înțeles. O bucată nu e mai potrivită prin aceea, că e iscălită de un Eminescu, Sadoveanu, Agârbiceanu, ci prin aceea, că e acomodată priceperii cetitorilor. Aceștia au scris numai din îndemnul inimii și de cele mai multe ori fără a gândi la cetitori, căci prin aceasta opera de artă ar pierde mult din valoarea sa. Operele de artă se pot împărți în mai multe graduri de categorii, fără a atinge prin aceasta valoarea lor. Opere simple ca: poveștile, paginile glumețe, istorioarele, pentru înțelegerea cărora nu se recere un grad deosebit de cultură, povestiri istorice, nuvele, cari pregătesc pentru roman, în fine comedia și tragedia pe cari numai având un anumit grad de cultură le putem înțelege.

Bucata cea mai bună de Eminescu nu e potrivită pentru popor, căci acestuia îi lipsesc cunoștințele de lipsă pentru a o înțelege, a se trezi în mintea lui acele idei cari au frământat mintea, acelea simțiri și porniri cari au mișcat inima poetului. Prin faptul că nu e înțeleasă decât de cei aleși, nu pierde nimic din valoarea sa artistică. O operă confuză însă scrisă de vr'un om, care ia condeiul în mână cu o anumită tendință nu va fi operă de artă, căci nu trezește în tine gândurile și

